

W stronę podmiotowości
osób niepełnosprawnych

Tom 4 serii:
PROBLEMY EDUKACJI, REHABILITACJI I SOCJALIZACJI
OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

W stronę podmiotowości osób niepełnosprawnych

pod redakcją
Anny Klinik

Oficyna Wydawnicza „Impuls”
Kraków 2007

© Copyright by Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2007

Rada Naukowa Serii:

*Józef Binnebesel, Jacek Błeszyński, Teresa Borowska, Maria Chodkowska,
Władysław Dykcik, Petr Franiok, Mieczysław Gulda, Ladislav Horňák,
Aniela Korzon, Jadwiga Kuczyńska-Kwapisz, Jan Pańczyk,
Andrzej Radzewicz-Winnicki, Edward Saulicz, Adam Stankowski,
Wiesław Theiss, Janina Wyczęsany*

Rada Redakcyjna Serii:

Zenon Gajdzica, Anna Klinik, Jerzy Rottermund

Recenzent:

prof. dr hab. Mieczysław Gulda

Redakcja merytoryczna:

Anna Klinik

Redakcja wydawnicza:

Edyta Malinowska-Klimiuk

Projekt okładki:

Joanna Brzeska-Klinik

Publikacja dofinansowana przez Polskie Towarzystwo
Stwardnienia Rozsianego

ISBN 978-83-7308-492-6

ISBN 978-83-7308-883-2

Oficyna Wydawnicza „Impuls”

30-619 Kraków, ul. Turniejowa 59/5

tel. (012) 422-41-80, fax (012) 422-59-47

www.impulsoficyna.com.pl, e-mail: impuls@impulsoficyna.com.pl

Wydanie I, Kraków 2007

Spis treści

Wstęp (<i>Anna Klinik</i>)	7
Introduction (<i>Anna Klinik</i>)	11
<i>Teresa Żółkowska</i> Usługi dla dorosłych osób z niepełnosprawnością – integracja czy segregacja	15
<i>Barbara Olszewska</i> Zakres i wybrane formy opieki nad osobami niepełnosprawnymi	25
<i>Jacek Błeszyński</i> Usprawnianie czy asymilacja? Kierunki działań podejmowanych w pedagogice specjalnej na przykładzie zaburzeń autystycznych	35
<i>Krystyna Baranowicz</i> Dzieci rodziców niepełnosprawnych	47
<i>Ewa Kochanowska</i> Integracja edukacyjna dzieci niepełnosprawnych w ocenie rodziców	53
<i>Ewa Dyduch, Barbara Grzyb, Julia Machowska</i> Wczesne wsparcie rodzin wychowujących dzieci z zaburzeniami rozwoju	63
<i>Irena Ramik-Mażewska</i> Od izonomii w stronę alienacji – sytuacja rodzinna dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną	77

Danuta Wolska

Antycypacja ról społecznych pełnionych w dorosłym życiu
przez młodzież z wieloraką niepełnosprawnością 87

Anna Fidelus

Niepełnosprawność a odrzucenie w grupie rówieśniczej 103

Jarmila Žolnová

Wsparcie społeczne postrzegane przez dziecko
z niepełnosprawnością intelektualną w warunkach reedukacji 113

Dorota Prysak

Uwarunkowania procesu terapii w domach pomocy społecznej
osób głęboko niepełnosprawnych intelektualnie 121

Irena Motow, Marta Motow, Janusz Kubacki

Społeczne konteksty integracyjnego kształcenia
w szkołach wiejskich 131

Jolanta Ostasz

Wolontariusze – przyczynek do badań nad postawami
wobec osób niepełnosprawnych 141

Małgorzata Sekułowicz

Genialni autyści. Prawda czy mit? 151

Eugenia Smyrnova-Trybulska

Technologie informacyjne, Internet, kształcenie na odległość
– nowe możliwości dla osób niepełnosprawnych 167

Matylda Pachowicz

„Szkoła fotografii” jako jedna z ofert kształcenia dorosłych osób
z niepełnosprawnością intelektualną 183

Dorota Lizoń-Szłapowska

Aktywizacja zawodowa osób upośledzonych umysłowo 191

Wstęp

Powszechnie uważa się, że stosunek do osób niepełnosprawnych i potrzebujących wsparcia jest miernikiem poziomu kultury danego społeczeństwa. Takie spojrzenie na wymieniony problem prezentowane było przez kręgi inteligencji w naszym kraju już w latach 70. XX wieku. Jednak w okresie PRL-u wokół problemów niepełnosprawności panowała zмова milczenia i wstydlivości. W tym czasie pomoc społeczna funkcjonowała na obrzeżach życia społecznego, zaniedbywana pod względem prawnym (do 29 listopada 1990 roku obowiązywała ustawa z 16 sierpnia 1923 r.) i organizacyjnym; marginalna w systemie ochrony zdrowia nie miała szans rozwoju. Tymczasem osoby niepełnosprawne stanowiły i stanowią dużą i bardzo zróżnicowaną wewnątrznie grupę polskiego społeczeństwa.

Szacuje się, że co siódmy obywatel naszego kraju to osoba niepełnosprawna, w Europie natomiast – co dziesiąta. Niepełnosprawność jest pojęciem wzbudzającym wiele wątplivości – trudnym do definiowania. Zarówno w Polsce, jak i w krajach członkowskich Unii Europejskiej nie ma jednej uniwersalnej definicji niepełnosprawności. Określenia niepełnosprawności najczęściej mieszczą się w trzech kategoriach: definicji ogólnych, definicji poszczególnych grup niepełnosprawnych i definicji dla określonych celów.

Biorąc pod uwagę zaistniałe problemy w sposobach socjalizacji niepełnosprawnych, osobom tym trudniej jest funkcjonować w społeczeństwie. Skuteczność działań planowanych i podejmowanych w tym obszarze w zasadniczym stopniu zależy od właściwego zdiagnozowania zarówno skali, jak i rodzaju problemów społecznych, których rozwiązanie wymaga interwencji.

Do potwierdzenia trafnej diagnozy niezbędna jest szeroka wiedza o rozmiarze zjawiska niepełnosprawności, sytuacji społecznej tej zbiorowości,

warunków materialnych i bytowych czy też wskazanie wątków koniecznych w socjalizacji, edukacji i rehabilitacji osób niepełnosprawnych.

Miejsce osób niepełnosprawnych w społeczeństwie zależy nie tylko od organizacji systemu integracji, od jakości prawa i zakresu jego stosowania w praktyce, ale także od tego, czy da się przełamać obojętność, bierność, egoizm, niezrozumienie ze strony społeczności, w której żyje osoba niepełnosprawna.

Głównym kryterium przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych jest wyrównanie szans oraz działania na rzecz zwiększenia udziału tych jednostek w ważnych obszarach życia społecznego.

Członkowie jednego społeczeństwa mają różne poglądy na temat ładu życia zbiorowego. Czy w ramach tego społecznego porządku są uwzględnione osoby niepełnosprawne? Czy osobie niepełnosprawnej wystarcza tylko wsparcie materialne? Jak szerokie powinno być spektrum działania dla poprawy społecznego funkcjonowania osoby niepełnosprawnej? Jak eliminować, zmniejszać czy kompensować różnorodne bariery, aby umożliwić każdej jednostce korzystanie z dóbr i usług publicznych, nie ograniczając jej praw lub przywilejów? Autorzy *Diagnozy społecznej 2005* pytają: jak zapobiegać zrywaniu więzi społecznych mających fundamentalne znaczenie dla społecznej aktywności, zdolności do samorealizacji społecznej i kształtowania demokratycznego ładu społecznego? W kontekście tych i wielu podobnych pytań zostały zaprezentowane stanowiska wielu autorów, profesjonalnie zajmujących się problematyką niepełnej sprawności.

Niewątpliwą wartością przedstawionego tomu jest zawarty w nim bogaty ładunek wiedzy teoretycznej skonfrontowany z rzeczywistością społeczną. Wielu bowiem autorów zamieszczonych w tomie artykułów to wybitni przedstawiciele nauki, także ci, którzy łączą pracę naukową z codziennym praktycznym jej wymiarem realizowanym w instytucjach wsparcia społecznego. Jak bardzo jest to cenne, najlepiej ilustruje stwierdzenie Stanisława Kamińskiego, że nie ma nic bardziej praktycznego od dobrej teorii, oraz – nie ma nic bardziej szkodliwego dla praktyki niż błędna teoria, która nie poddaje się krytycznej refleksji (zob. A. Bronk SVD, S. Majdański, 1997, s. 19–28).

Tom IV *W stronę podmiotowości osób niepełnosprawnych* zawiera 18 artykułów szeroko traktujących wszelkie społeczne, prawne, pedagogiczne,

psychologiczne i socjologiczne aspekty sytuacji osób niepełnosprawnych w Rzeczypospolitej Polskiej pierwszych lat XXI stulecia.

Oddając Czytelnikowi tom, wyrażam głębokie przekonanie, iż wzbogaci on wiedzę o roli i sytuacji społecznej osób niepełnosprawnych. Różnorodność treści zawartych w tomie, wskazująca na wszechstronne podejście do problematyki, nie wyklucza jednak pewnych spojrzeń na nią niecałkowicie zgodnych z poglądami redaktora tomu, o czym dla poprawności przekazu muszę Czytelnika poinformować.

Anna Klinik

Bibliografia

Bronk A. SVD, Majdański S., *Filozofia w życiu człowieka (w nawiązaniu do idei ks. Prof. Stanisława Kamińskiego)*, „Zeszyty Naukowe KUL” 1997, nr 3–4.

Introduction

It is commonly believed that our attitude towards disabled people and towards those who need support is a measure of the culture in a given society. Such an approach to the above-mentioned problem was already presented by intelligence circles in 1970s. Generally however, conspiracy of silence and shame surrounded problems of disability during PRL period (Polish People's Republic). Social welfare was functioning on the margin of social life at that time, legally and organizationally neglected (act of 16 August 1923 was valid until 29 November 1990). As a marginal part of health care system, it had no chance for development. Yet disabled people were and are now a large and internally diversified group in the Polish society.

It is estimated that every seventh citizen of our country is a disabled person while in Europe – every tenth. Disability is a notion that awakens many doubts and is difficult to define. In Poland as well as in the European Union, there is no universal definition of disability. Definition for disabilities most often falls into three categories: general definitions, definitions of each particular group of disability, and definition for special purposes.

Considering problems arisen in the methods of socializing the disabled, these persons find it more difficult to function in society. The efficiency of the planned and undertaken activities in this field mainly depend on a proper diagnosis of both the scale and the sort of social problems, solution of which requires interference.

To confirm the accurate diagnosis, a wide knowledge about the extent of disability, social situation of this community, material and living conditions or indications of issues necessary for resocialization, education and rehabilitation of the disabled are essential.

The place of the disabled in a society depends not only on the organization of integration system, quality of law and the scope of its practical implementation but also on the fact if it is possible to overcome indifference, passivity, selfishness or lack of understanding from the community in which a disabled person lives.

The main criteria for countermeasures against social exclusion of disabled people is to equal their chances and to act for increasing their participation in key areas of social life. Within one society, people differ from each other in their views on what the social order should look like. Are disabled people included in this social order? Is material support the only thing a disabled person needs? How wide should a spectrum of activities focusing on improvement of his or her social functionality be? How to eliminate, decrease or compensate for various limitations in order to let each disabled individual use public properties and services whilst not restricting any of their rights or privileges? The authors of *Social Diagnosis 2005* ask: how to prevent from breaking social ties that have a fundamental meaning for social activities, abilities for self-realization within society or modeling of democratic social order? In the context of these questions and many similar ones, we submitted here opinions of many authors professionally engaged in problems of physical or mental impairment.

Undoubted value of the presented paper is a rich load of theoretical knowledge included in it and confronted with social reality. The more that many authors of the articles included in this study are leading scientists, also those who combine scientific work with its everyday practical dimension realized in social welfare organizations. How valuable it is, it can be well illustrated by a statement of Stanisław Kuźmiński, who said: there is nothing more practical than a good theory, and there is nothing more harmful to the practice than a false theory that does not undergo critical reflection (A. Bronk SVD, S. Majdański, 1997, s. 19–28). Volume IV *Towards Subjectivity of The Disabled* contains 18 articles, widely covering all social, legal, pedagogical, psychological and sociological aspects of the situation of the disabled in the Republic of Poland in the first twenty years of the twenty first century.

By presenting this volume to the readers, I am deeply convinced that it will enrich the knowledge on the role and social situation of the disabled.

The richness of the content included in the volume showing comprehensive approach to the problems does not exclude, however, that some views on the problems are not fully compliant with the views of the volume's editor and I feel obliged to inform the readers about this fact.

Anna Klinik

Bibliography

Bronk A. SVD, Majdański S., *Filozofia w życiu człowieka (w nawiązaniu do idei ks. Prof. Stanisława Kamińskiego)*, „Zeszyty Naukowe KUL” 1997, nr 3–4.

